

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De Testamentis, Codicillis, & ultimis voluntatibus. Pars II. De Hærede, & Hæreditate. Pars III. De Legitima Trebellianica, & aliis Detractionibus

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1690

Disc. XI. Romana testamenti. De testamento condito in Regno Sardineæ cum tribus testibus tantùm, an substineatur. Et incidenter de testamento conditum calore iracundi an & quando valeat ad materiam ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74043](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74043)

Verum maturius reflectendo; Contrarium videtur probabilis, quoniam cum habeatur regula generalis affirmativa, ut codicilli conditi coram Notario, & duobus testibus valeant, illaque unicam recipiat limitationem jam dictam, ubi agitur de affirmativa inductione fideicommissi; Idcirco talis limitatio, utpotè de sui natura odiosa, non est extendenda de casu ad casum, dum habens pro se regulam dicitur habere intentionem fundatam, donec probetur limitatio in dubio non præsumenda *Mantic. decis. 251. num. 4. Barbof. axiom. 198. & communiter.*

Potissimè in Statutis, in quibus non datur extensio, etiam si concurreret identitas rationis ex pluries deductis *sub ritual. de success.* multò magis concurrente diversitate, quæ in præsentis videtur notabilis; Licet enim circa casum hereditatis, & sic indirectæ successione, datio, ac ademptio parificentur, ex eo quod directa dispositio in codicillis est incongrua; Attamen in reliquis notabiliter differunt, inducere, ac adimere, vel restringere fideicommissum, cum primo casu agatur de inducendo, seu ampliando servitute regulariter odiosam, in altero autem de eadem servitute tollenda, vel restringenda, seu inducendo faciliùs libertatem, quæ in jure favorabilis reputatur; Ac etiam quia non omninò incompatible est, ut etiam ex inter prætata, vel conjecturata voluntate disponentis, numerus pluralis resolvatur in singularem, & e contra, ex iis, quæ frequenter habentur præsertim *dicto disc. 57. de fideicommiss.* Si ergò id etiam ex conjecturis desumi potest, hinc proinde rectè adaptabilis videtur terminus declarationis, quo testator codicillando in præsentis usus est; Et consequenter nimium dubitari posse videtur, quod versemur potius in casu regulæ, quam in altero limitationis Statutaria; Et ita audivi fuisse judicatum, pro codicillorum scilicet validitate, ac subsistentia, eaque habitata pro certa, disputatio fuit super qualitate majoratus, an esset regulandus ab ætate, ac per naturam, vel à prærogativa lineæ juxta quæstiones disputatas *sub rit. de fideicommiss. disc. 1. cum plur. seqq.* ut patet ex scriptis hinc inde apud *Manticum* longè post has adnotationes impress. *consult. 92. cum seqq.*

ROMANA TESTAMENTI

Discursus in congressu pro veritate.

De Testamento condito in Regno Sardinæ cum tribus testibus tantum, an sustineatur.

Et incidenter de testamento calore iracundiæ, an & quando valeat ad materiam *text. in l. si filiam Cod. de inoff. testam.*

SUMMARIUM.

- 1 *Adi series.*
- 2 **F** In Urbe non attenditur forma c. cum esses, quia ex Statuto servandum est *ius civile.*
- 3 Posthumus, scilicet matri ventre natus, habetur pro non nato.

- 4 De testamento calore iracundiæ invalido.
- 5 De legibus Catalonia servatis etiam in Regno Sardinæ super testamento coram duobus, vel tribus testibus.
- 6 Testamentum conditum juxta mores loci valet ubique etiam quoad bona extra territorium.
- 7 In dispositionibus ad pias causas excepto defectu imperfectionis, voluntatis omnes aliæ juris positivæ solemnitates, formula, vel subtilitates cessant.
- 8 Nullius resurgens ex calore iracundiæ percutit etiam testamenta ad pias causas.
- 9 Quando dicatur testamentum conditum esse calore iracundiæ ad effectum invaliditatis.
- 10 Quomodo consilia & decisiones attendi debeant.
- 11 De casu duplicata legitima remissivè.

DISC. XI.

Viduata Principissa Constantia Pamphilia Innocentii Decimi ex fratre neptis, per obitum Principis Nicolai Ludovicii in Regno Sardinæ, ubi V. Regis & Capitanei Generalis munus exercebat, aliquam fortè habens indignationem, cum Principe Joanne Baptista unico filio masculino, testamentum condidit coram Notario, & tribus testibus, in statu salutis, in quo relicta dicto filio quadam tabula picta, quatenus id eliceret, sin minus eò instituto in legitima, seu in eo, ad quod ex juris necessitate tantum teneretur, posthumum ex ejus ventre prægnante nasciturum, quatenus esset masculus, si verò fœmina, eam, tresque alias, quas jam procreatas habebat, hæredes instituit, eas etiam masculino nascituro, in pupillari ætate morientis substituendo; Diciturque filius (nulla facta mentione filiorum ex eis procreandorum) substituit Principem Camillum Pamphilium germanum fratrem, & huic, Collegium Romanum Societatis JESU, seu Ecclesiam sancti Ignatii in eodem Collegio per Cardinalem Ludovisium dicti Principis viri germanum fratrem constructam, cum quibusdam joneribus ad rem non facientibus; Quare sequuta post aliquos menses dictæ Principissæ morte ex abortu habito de masculino, nomine omnium filiorum, habitus fuit plurium Advocatorum, ac sapientum congressus, præviis etiam aliquibus consultationibus primariorum virorum dicti Regni Sardinæ, super dicti testamenti validitate, vel invaliditate, atque in hoc congressu plura invaliditatis capita proposita, & discussa fuerunt.

Primò enim ab aliquibus professoribus Urbis credebatur ut testamentum esset invalidum ob defectum numeri testium requisiti per dispositionem Juris Civilis, quod ex Statuto Urbis disponitur per ejus cives, & Incolas servari debere, adeò ut receptum sit, ut testandi forma inducta per *tert. in cap. cum esses de testamentis*, stante dicta statutaria dispositione, inter cives & incolas non sufficiat, *Fenzon. ad Statut. 42. n. 8. Gratian. discept. 233. n. 52. dec. 396. p. 4. divers. Rub. de testam. cap. 34.* & pro absoluto fuit habitum in *Firmana codicillorum coram Ghislerio decis. 312. part. 9. recent.* & in eadem coram *Ottob.* inter suas *decis. 145.* dum in eis totum fundamentum constituitur in eo, quod testator esset forensis; Et comprobatur etiam *Constitutio Alexand. VII.* super testamentis condendis tempore pestis, quoniam factitas fuisse indulgere, ut ex dicta causa accidentali possent fieri testamenta, cum quinque testibus, si absque tali impedimento sufficerent quatuor ad formam dicti *cap. cum esses.*

Alte-

Alterum invaliditatis caput, tam à dictis Con-
sultoribus exteris, quam ab aliquibus ex discurrerentibus, resultare credebatur ex caducatione ob deficientiam scripti hæredis, dum posthumus, qui jam erat masculus, natus dici non poterat, utpotè post mortem matris factò ventre detectus semivivus, & quasi in instanti mortuus, qui proinde natus dici non poterat, *l. quod certarum Cod. de suis & legitimis §. l. 129. ff. de verb. signif. Guglielm. de Benedictis de testam. part. 2. verbo Soboles, quam gestat in numero num. 16. & ceteri communiter.*

Et quamvis dicto instituto substitutæ essent filie feminae; Attamen dicti præsertim Consulentes exteri, nimium effuso sermone, atque agitantes penè omnes Reperentium scholasticas quæstiones, voluminosum ferè tractatum confecerunt super puncto, an mater substitutionem pupillarem facere potuisset, vel compendiosam, quæ vulgarem ad id sufficientem contineret, & an clausula codicillaris utpotè appositæ in testamento mulieris, quam non constabat de illius viribus, & efficacia certioratam esse, suam faceret operationem, necnè.

Tertium invaliditatis caput proponebam ego in sola ratione discursiva, quod resultat ex *text. in l. filiam Cod. de inoff. testam. sive ex gloss. ibidem verbo calore, ubi DD. de quibus plenè apud Menoch. conf. 544. & 1139. per tot. ac etiam conf. 956. num. 40. cum sequen. Ruger. conf. 17. numer. 115. cum sequen. Alograd. conf. 55. numer. 1. & per tot. lib. 1. quod scilicet testamentum parentis, qui calore iracundiæ filium, vel conjunctum contrà rationis & communis usus ordinem ab hæreditate excludat, tanquam ex quodammodo deficiente voluntate, seu ex mentis defectu, viribus carere debeat.*

Quamvis autem plura, nimium ingeniosè super omnibus deducta fuerint, eaque dicerem quod magna commendatione digna essent pro scholis, vel Academiis ad ingenii ostentationem; Attamen videbatur, quod de illis posset dubitari; Singula siquidem examinando; Quatenus pertinet ad primum invaliditatis caput deductum, ex deficiente numero septem testium, priusquam de infrascriptis peculiaribus legibus notitiam haberem, ac etiam ante dictum congressum, absolutas præsuppositi leges municipales hanc testandi formam concedentes; Tum quia comperieram, quod præcedens testamentum conditum à dicto Principe viro, cum assistentia Consiliariorum, ac primariorum virorum illius Regni, in eadem forma conditum erat; Tum etiam quia in dictis elaboratissimis consultationibus ejusdem Regni sapientum, quoad validitatem ratione solemnitatum, nulla fuit habita difficultas, & tamen inspecta juris communis dispositione, etiam rusticis ac idiotis id cognitum est.

Occasione autem hujus congressus, comperii quod in Regno prædicto, ex Regiis indulgentiis vivebatur cum legibus Principatus Cataloniae & civitatis Barchinonæ, inter quas habetur, ut competat jus testandi etiam cum duobus, vel tribus testibus, & de qua specie, (quod sacramentale ibi dicitur) plenè cæteris allegatis agit Fontanell. decis. 576. & sequentibus.

Sufficit autem conficere testamentum juxta morem regionis, in qua illud ordinatur, etiam quoad bona extrà territorium, idque in ratione potestativa, sed ob voluntatem testantis ex deductis per Merlin. decis. 447. aliàs 355. part. 5. recent. & apud Marin. resol. 141. numer. 16. lib. 1. Vames. conf. 11. Card. de Luca P. I. de Test.

per tot. part. 1. & conf. 387. numer. 3. lib. 2. Gioviagnon. conf. 47. numer. 2. lib. 1. apud quos cæteri.

Ultrà quod, inspecto etiam jure communi, adhuc esset debile fundamentum, cum ageretur de testamento inter liberos ad *text. in l. hac consulti-
simas §. ex imperfecto Cod. de testam.* Ac etiam stante substitutione piæ causæ, pro qua omnes solemnitates juris civilis remissæ sunt; Effectus enim hujusmodi inspectionis eo principaliter tendebat, ut ultima substitutio Ecclesiæ, seu Collegii, evitari posset, cum de reliquo, inter fratrem, ac sorores, facilis fuisset concordia modus; Hic autem finis non habebatur stante dicto privilegio piæ causæ, unde propterea inanes dicebam omnes quæstiones desuper actas, etiam sola juris communis dispositione attendita.

Eademque ratione profus inuiciles credidi labores assumptos super disputationibus habitis per DD. an sub pupillari ordinata per matrem, adesse dicatur vulgaris apta ad sustinendum testamentum per primi hæredis prædecesum; seu non existentiam; Cum enim hujusmodi nullitatis indagatio percuteret dictum effectum excludendi piæ causam substitutam, ille effectus non habebatur, ex jam dicta ratione, quod Ecclesiæ, & piæ causæ non subjacent jurispositivi subtilitatibus, ac nullitatibus ex ejus dispositione resultantibus, sed spectatur sola veritas naturalis, super perfectione voluntatis, cujus imperfectio tantum attenditur ad *notat. in cap. relatum de testam. & pluries infra discurs. 13. & seqq.* In hoc etenim verè nimium commendabilis est Curia Romanæ stylus, cui omnes alii fortè locum cedere debent, quoniam in causarum disputationibus, (resecatis superfluis quæstionibus), strictè agit de illis punctis præcis, qui percutiant effectum, ad quem disputatio habebatur.

Tertium invaliditatis caput à me excitatum, quod scilicet factum esset calore iracundiæ, fuisset considerabile etiam adversus piæ causam, quando facti substantiam haberet, ita ut obstaculum non faceret defectus applicationis, dum percutit defectum voluntatis, quem piæ causæ favor non supplet, juxta veriorum, ac magis receptam opinionem ex pluries *infra dicto disc. 13. & seqq.* Et in specie de invaliditate testamenti conditi calore iracundiæ quamvis ad piæ causam Ruger. dicto conf. 17. Alograd. dicto conf. 55. lib. 1. apud quos cæteri, ex dicta irrefragabili ratione deficientis voluntatis, unde intrare dicitur defectus juris naturæ, cui privilegia per jus positivum piæ causæ concessa, derogare non possunt.

Difficultas verò erat circà applicationem, ex cujus defectu, Ego met qui motivi promotor eram, de illius substantia dubitabam; Ad hunc enim effectum, ex concordanti sensu scribentium in eadem *l. filium*, talis iracundiæ calor requiritur, ut si formalem furorem, seu amentiam non inducat, magnam tamen causet mentis alterationem, adeo ut adesse dicatur defectus voluntatis, quod in presenti non justificabatur; Siquidem aliud est calor magnæ iracundiæ, Aliud verò indignatio; seu averio ab eo amore, quem natura in parentibus ergà liberos, vel e converso, regulariter insutum, accidentia solent alterare, & hic propriè videbatur casus.

Quamvis enim allegati Auctores, præsertim Menoch. dicto conf. 544. & conf. 1139. probare conentur, ut ex hujusmodi malè ordinata, & inverisimili disponendi forma, arguatur mentis infirmitas, seu magna alteratio; Attamen liquet quod

De LUCA
de
testamentis
et
VI

more Consulentium pleraque dicuntur ad propriam eruditionem ostendam, vel ad causæ servitium, dum præsertim utrobique proceditur cum determinatione Senatus Romani reata per *Valer. Max.* de qua in foro nulla ratio habenda est, nisi pro uno ex adminiculis bonæ, vel malæ valetudinis, quando alia concurrant, adeo ut versemur in ambiguo, exiis, quæ infra habentur in *Avenionen. si. deicomm. discurs. 39.* & in aliis.

Ac etiam quia in casibus positis per *Menoch.* multa concurrebant circumstantiæ, quæ non omnino improbabilia reddunt ea Responsa, ad rem non applicabiles; Siquidem in *conf. 544.* agebatur de patre habente tres filias, erga quas in effectu æqualem habebat affectionem, attamen primam exclusit ob indignationem cum ejus viro, cujus utilitate cessante, eamdem, ejusque filios vocavit, unde videtur species exhæredationis irrationabilis in odium tertii; Et in casu *conf. 1139.* agitur de exclusione filii infantis, qui proprii demeriti, ac passivæ indignationis incapax erat, unde stante institutione remotiorum collateralium, de quorum malis artibus etiam vehementia concurrebant adminicula, in seducendo testatricem infirmam, morbi acerbitate, ac mortis turbatione vexatam, ita cadere poterant, juxta ea quæ habentur *infra disc. 33.* Verum quid sit de veritate in dictis casibus, attamen cessabat in omnibus applicatio ad præsentem, in quo agebatur de testamento condito in statu valetudinis, in qua per menses continuatum fuit; ideoque indignatio perseverabat sanguine refrigerato, causa verò indignationis proveniebat, non ex facto tertii, sed ipsiusmet filii exclusi, atque dispositio non erat ad favorem extraneorum, vel remotiorum, sed filii posthumi, qui viri defuncti nomen assumpturus erat, & in ejus defectum filiarum, ac post eas favore piæ causæ.

Ista etenim parum consueta disponendi forma, quæ deviat ab ordine naturæ, semper ab aliqua indignatione, vel aversione provenit (cùm sine his non detur casus ita disponendi); Ideoque si ex inde inferri posset ad mentis infirmitatem, vel alterationem, quæ sufficeret ad invalidandam dispositionem, hinc sequeretur quod nunquam verificabilis esset illa facultas, quam quisque habere dicitur disponendi pro libito de bonis suis etiam irrationabiliter, ac prosciendo in mare, dummodo filius relinquat legitimam, ultra quam ejus obligatio non extenditur, cùm absque dubio non detur casus, in quo quis habens proprios liberos, illam exerceat, nisi accedat aliqua indignatio, vel causa accidentaliter alterativa inliti amoris naturalis.

Hinc proinde in congressu plurium Advocatorum habito in una *Neapolitana* ad instantiam Principis Hyæraei de familia Grimalda, super testamento condito per Principissam ejus matrem disponentem ad piæ causas de universo esse hereditario, relicta filio sola legitima; Quamvis idem *Altograd. senior.* transcribendo eadem ab ipso deducta *dicto conf. 55. lib. 1. ex Menoch. locis citatis,* cum fusiori ejus consueto, docto quidem, ac elaborato stylo, (aliquibus tamen superfluitatibus laborante) pro testamento invaliditate consulisset, ex eo præsertim, quod in ipso filio, nulla penitus concurreret indignationis, vel demeriti causa, sed hæc tota esset cum viro, ac patre respectivè, cum quo magnæ discordiæ, atque acerrimæ lites super thori separatione præcesserant; Omnes tamen in concordia sensu fuimus, ut in hoc motivo nullum constitui posset solidum fundamentum,

dum constabat quod testamento, pacato animo, à maturo consilio conditum erat.

Non ita est casus, de quo agit idem *Altograd. conf. 55.* in quo aliquam probabilitatem suum responsum habet, dum agebatur de testamento condito calore injuste iracundiæ, per imprudentem, ac malè morigeratum filium, ægre ferentem justas suorum errorum increpationes matris, & fororis, eum illarum recursibus etiam ad Principem; Et fortius quia subsequeretur reconciliatio, cum verbis probantibus pœnitentiam dicti prioris testamenti, cum alterius ordinatione coram quatuor, vel quinque testibus ex Statuto ad novam dispositionem sufficientibus.

Ideoque Consilia, & Decisiones, attendi debent in casibus, in quibus loquuntur, ac spectatis illorum circumstantiis, combinandis cum illis, quæ concurrunt in casu ad quem prætentur eas applicare.

Et propterea mea sententia fuit, cui ceteri adhererent, ut de his posset dubitari reservando, ut videretur de motivo à me excitato, nempe obtinendi (si fieri posset) duplicatam legitimam, Unam scilicet integri trientis debitam ipsi Principi, non extraneis feminis ex Statuto Urbis exclusis; Et alteram ex dispositione ejusdem testatricis, expressè dictis filiabus legitimam, relinquentis, ex iis quæ habentur in sua materia *sub tit. de Detractionibus & Legitima disc. 3.* atque illud erat pinguius remedium, dum sublato etiam de medio isto testamento, remanebat alterum in Urbe conditum, quod plura etiam gravamina continebat, adeo ut magis expediret illud ultimum sustineri, quando dicta duplex legitima obtineri posset; Nihil tamen conclusum fuit, atque huc usque defuit occasio maturum judicium desuper efformandi.

TAURINEN. TESTAMENTI

PRO

LUCIA

CUM

HOSPITALI S. JOANNIS TAURINI

Responsum ad causam, cum sensu veritatis.

De testamento condito ad formam Decreti Ducalis, vel Constitutionis Sabaudicæ, quando dicatur validum, ac perfectum.

Disposita in testamento imperfecto ratione solemnitatum, sed perfecto ratione voluntatis, condito ad piæ causam; atq; istius favore vali- do